

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

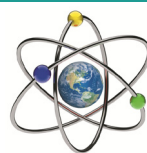

№2(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 234 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchilarni intellektual rivojlantirishning psixologik omillari	22
<i>Ashurov Ramzidin Ramazonovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolaning kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda oila bilan ishlashning nazariy asoslari	27
<i>Jumanova Fatima Uralovna, Allaberganova Munisa Begimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishning metodologik asoslari	32
<i>Jo'rayeva Nargiza Tairovna, Bekbergenova Yulduz Tanirbergen qizi</i>	
Faoliyatli yondashuv asosida maktabgacha 6-7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	35
<i>Ziyodullayeva Mohirabonu Ikromjon qizi</i>	
Davlat ta'lim muassasalarida manfaatlar to'qnashuvini boshqarishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlari ...	39
<i>Xaybatullaeva Sojidxon Ziyatullayevna</i>	
Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya darslarining samaradorligini oshirishda integratsion yondashuv	42
<i>Kamoliddinov Mirzohid</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning samaradorligi	45
<i>Kamoliddinova Dilnoza Axmadilaxanovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kreativ faollikni rivojlantirish mexanizmlari.....	48
<i>Nurjanova Rayxan Urazbaevna</i>	
Sinf biologiya fanini o'qitishda TIMSS topshiriqlardan foydalanish metodikasi va baholash mezonlari	52
<i>Xaitboyeva Dilorom Rustam qizi</i>	
Qandli diabet tashxisli bemorlarda shaxs tuzilmasining emotsional komponentlari	56
<i>Sadikova Umida Botirovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda pedagogik diagnostikani amalga oshirishning natijaviyligi	60
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Qodirova Shaxnoza Saidazim qizi</i>	
Kasbiy imij shakllanishida psixologik jihatlarning tafovutlari	64
<i>Aminova Dilnoza Orifjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining jamoa bilan ishlash jarayonida yetakchilik kompetensiyalarini rivojlantirish	69
<i>Abdiyeva Fazilat Fayzulla qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalar shaxsi rivojlanishida psixologik moslashuvning tipik xususiyatlari	73
<i>Mirsaitova Guzal Baxodirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida variativ modellashirish asosida talabalarning kreativ faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarining qo'llanilishi	76
<i>Quvvatova Mohira Hikmatillayevna</i>	
Interfaol treninglar orqali o'qituvchilarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish tajribasi	79
<i>Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyani shakllantirishning ahamiyati.....	82
<i>Zulayxo Nazarova, Qarshiboyeva Muxlisa Ismatullo qizi</i>	
Ijodiy qobiliyatni o'stirishda pedagogik mahorat va innovatsion metodlar	85
<i>Mutallibova Odinaxon Mirzaolimjon qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida olimpiadalarga tayyorlashda masalalar yechish texnologiyasi 11-sinf misolida	89
<i>Aslonov Xayrullo Shukrullo o'g'li</i>	

Bokschi qizlarni texnika taktikasini takomillashtirish.....	94
<i>Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li</i>	
Ixtisoslashtirilgan terminologiyaning asosiy lingvistik xususiyatlari	99
<i>Axmedova Dilnoza Anvarovna</i>	
Interfaol metodlar orqali zamonaviy darslarni tashkil etishning o'ziga xos tendensiyalari	102
<i>Bakirov Otabek Bo'ranovich</i>	
Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilishning metodologik muammolari	106
<i>D. J. Norboyeva</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim muassasalari talabalari ruhiyatiga virtual muhitning salbiy ta'siri	110
<i>Giyosov Ulug'bek Eshpulatovich, Turayeva Nigora Husniddin qizi</i>	
Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi.....	113
<i>Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kognitiv qobiliyatlarni shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar	117
<i>Jumayev Xushboq Soatmumin o'g'li</i>	
Principles of Organising Autonomous Learning.....	121
<i>Khazratova Zukhra Mamaraimovna</i>	
Najot – ta'limda, najot-tarbiyada	124
<i>Mo'minova Manzura Mamasodiqjonovna</i>	
Educational Potential of Museum Pedagogy and Criteria for its Application in Developing Historical Thinking of Pre-Service History Teachers.....	127
<i>Niyozov Javlonbek</i>	
Landshaft dizayni vastasida bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarining estetik va kreativ ko'nikmalarini rivojlantirish	131
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna</i>	
Abdulla Avloniy pedagogik merosida shaxs psixologiyasi masalalari.....	134
<i>S. O. Mamarasulov, D. A. Egamberdiyeva</i>	
TBL metodini qo'llash orqali o'quvchilarning madaniyati va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish....	138
<i>Sodikova Oyshakhon Muxammadsodik</i>	
Pedagogik innovatsiyalarni boshqarishning nazariy-metodologik asoslari.....	142
<i>Soliqova Barno Sodiq qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim magistratura talabalarining ijodiy faolligini rivojlantirish shart-sharoitlari	146
<i>Yarmatov Shermo'min Rahmatovich</i>	
Формирование готовности родителей детей старшего дошкольного возраста к выполнению воспитательной функции в семье.....	149
<i>Атаджанова Сохиба Талиповна</i>	
Redjio pedagogik yondashuv asosida maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik muammo sifatida	152
<i>Djamilova Nargiza Nuritdinovna, Otahonova Marjona</i>	
Talabalarda algoritmik kompetentlikni rivojlantirishning sun'iy intellekt va Big Data Analytics asosida o'quv faoliyatini real vaqt rejimida kuzatuvchi va boshqaruvchi konseptual modelni takomillashtirish.....	155
<i>Kayumova Nazokat Rashitovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida chet tili o'qituvchilari va talabalar o'rtasidagi interaktsiyaning pedagogik samaradorligi va innovatsion mexanizmlari	163
<i>Eshonqulova Umida Xolmirzayevna</i>	
MTTlarda nutqni rivojlantirishga doir mashg'ulotlarda interfaol usullardan foydalanish texnologiyasi	168
<i>To'laboyeva Iqbolaxon Olimjonovna</i>	
Ta'lim jarayonidagi konfliktlar.....	173
<i>Abulova Mohigul Komiljonzoda</i>	
Talabalarining bolalarda ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish	176
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	

Shaxs tuzilmasida ma'naviy intellekt: nazariy-metodologik tahlil va psixologik interpretatsiya	179
Mirxoliqova Charos Xabibullaevna	
18-20 yoshli belbog'li kurashchilarning musobaqa oldi jismoniy tayyorgarliklari	183
Muzafarov Muxammadali Maxsudovich	
Talabalarda mustaqil ta'lim topshiriqlaridan foydalanib kasbiy madaniyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuvlar (boshlang'ich ta'limda tarbiya fani misolida)	187
Yadgarova Surayyo	
Maktab o'quvchilariga pedagogik ta'sir ko'rsatishda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish	190
Yo'ldoshova Shahlo Shukurullo qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ma'naviy-ma'rifiy faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy tahlili	194
Yusupova Sanobar Odil qizi	
Типология научного текста: от жанровой классификации к дискурсивной модели	197
Бахтияр Катибжанович Саттаров	
Взаимодействие педагога и семьи в профилактике и преодолении стресса у детей дошкольного возраста	201
Г. С. Алиходжаева, Х. Рахимова	
Условия эффективности инклюзивного образования	206
Г. С. Алиходжаева, Л. О. Бекмуродова	
Педагогическая готовность к обучению в школе детей билингов	211
Г. С. Алиходжаева, Н. А. Ганиева	
Педагогические условия формирования эмоционального интеллекта у дошкольников	216
Джалилова Феруза Намазовна	
Milliy meros va musiqiy madaniyatning yosh avlod tarbiyasidagi o'rni	219
Zuhriddin Azizov	
Госпитальная школа как пространство поддержки и развития ребёнка (на примере госпитальной школы при детской клиники Синсиннати, США)	222
Муминов Р. Р., Хакимова Н. Х., Набиева Г. Г.	
Интерактивные формы работы в процессе профориентации детей дошкольного возраста	227
Н. Т. Жураева, С. М. Ахмеджанова	
Samarali hamkorlikdagi faoliyatga tayyorlashga oid yondashuvlar	231
Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna	

FAOLIYATLI YONDASHUV ASOSIDA MAKTABGACHA 6-7 YOSHLI BOLALARDA NUTQIY KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Ziyodullayeva Mohirabonu Ikromjon qizi
NDU Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(maktabgacha ta'lim) mutaxassisligi
2-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada faoliyatli yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi 6–7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirish metodikasining nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Tadqiqotda nutqning shaxs rivojlanishidagi o'rni, maktabgacha yosh davrining nutqiy rivojlanishdagi ahamiyati hamda faoliyatga asoslangan mashg'ulotlarning samaradorligi ilmiy manbalar va tajriba-sinov ishlari asosida tahlil qilingan. O'yin, ijodiy topshiriqlar, muammoli vaziyatlar va drammatizatsiya orqali bolalarning lug'at boyligi, bog'lanishli nutqi, grammatik hamda kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: faoliyatli yondashuv, maktabgacha ta'lim, 6–7 yoshli bolalar, nutqiy rivojlanish, nutqiy ko'nikmalar, bog'lanishli nutq, lug'at boyligi, dialogik nutq, monologik nutq, o'yin faoliyati, ijodiy topshiriqlar, drammatizatsiya, pedagogik metodika, nutqni rivojlantirish.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of the methodology for developing speech skills in preschool children aged 6–7 based on an activity-based approach. The study analyzes the role of speech in personality development, the significance of the preschool period in speech development, as well as the effectiveness of activity-based educational sessions drawing on scientific sources and the results of experimental research. The possibilities of developing children's vocabulary, coherent speech, grammatical, and communicative skills through play-based activities, creative tasks, problem situations, and dramatization are highlighted.

Key words: activity-based approach, preschool education, children aged 6–7, speech development, speech skills, coherent speech, vocabulary development, dialogic speech, monologic speech, play activity, creative tasks, dramatization, pedagogical methodology, speech development.

Аннотация: В статье раскрываются теоретические и практические аспекты методики развития речевых навыков у детей дошкольного возраста 6–7 лет на основе деятельностного подхода. В исследовании проанализированы роль речи в развитии личности, значение дошкольного возраста в речевом развитии, а также эффективность занятий, организованных на основе деятельности, с опорой на научные источники и результаты опытно-экспериментальной работы. Показаны возможности развития словарного запаса, связной речи, грамматических и коммуникативных навыков детей посредством игровых форм, творческих заданий, проблемных ситуаций и драматизации.

Ключевые слова: деятельностный подход, дошкольное образование, дети 6–7 лет, речевое развитие, речевые навыки, связная речь, словарный запас, диалогическая речь, монологическая речь, игровая деятельность, творческие задания, драматизация, педагогическая методика, развитие речи.

KIRISH

Faoliyatli yondashuv pedagogik jarayonda bolaning shaxs sifatida shakllanishini uning faol ishtiroki orqali ta'minlashga qaratilgan ilmiy-metodik yo'nalishdir. Ushbu yondashuvga ko'ra, bilim, ko'nikma va malakalar tayyor holda berilmaydi, balki bolalarning mustaqil faoliyati jarayonida shakllantiriladi. Maktabgacha yosh davrida faoliyatli yondashuv yetakchi ahamiyat kasb etib, u bolaning nutqiy, bilish va ijtimoiy rivojlanishini uyg'un ta'minlaydi. 6–7 yosh davri bolalarda nutqiy rivojlanishning intensiv bosqichi hisoblanadi. Bu yoshda bolalarda quyidagi nutqiy ko'nikmalar shakllanadi: bog'lanishli nutq (hikoya tuzish, fikrni izchil bayon etish), lug'at boyligining kengayishi, grammatik tuzilmalardan to'g'ri foydalanish, tovushlarni aniq talaffuz qilish, dialogik va monologik nutq elementlarining rivojlanishi.

Mazkur ko'nikmalarni rivojlantirishda faoliyatli yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar-rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlar, ijodiy topshiriqlar, suhbat va dramatizatsiyalar muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki bunday faoliyatlar bolani nutqiy faollikka undaydi, mustaqil fikrlash va o'z fikrini erkin ifodalash imkonini yaratadi.

Nutq -inson tafakkurining asosi, ijtimoiy muomala vositasi, bilim va tajribani boshqalarga yetkazish yo'li sifatida tan olinadi. Ayniqsa, 6–7 yoshli bolalar uchun bu jarayon hayotiy muhim ahamiyatga ega, chunki aynan shu bosqichda ular maktab ostonasiga qadam qo'yib, akademik ta'lim muhitiga moslashishni boshlaydilar. Bu davrda bolalarning nutqiy faolligi, talaffuzning aniqligi, so'z boyligi, grammatik tuzilmani to'g'ri qo'llash darajasi ularning o'qish, yozish va tushunish qobiliyatiga bevosita ta'sir qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar iqtidorini rivojlantirishda faoliyatli yondashuvning ahamiyati beqiyosdir. Tadqiqot davomida faoliyatli yondashuv orqali bolalarning ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish va ijtimoiy ko'nikmalari yuqori darajada rivojlanishi aniqlangan. Ushbu yondashuv, shuningdek, bolalar o'zlarini ifoda etish imkoniyatini kengaytiradi va ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Tadqiqot davomida shuni ham ko'rish mumkinki, faqat didaktik materiallar bilan ishlash emas, balki faoliyatlarni o'tkazishda ham o'qituvchilarning roli muhimdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Nutq rivojlanishi masalasi dunyo va o'zbek psixologlari, pedagoglari hamda logopedlari tomonidan chuqur o'rganilgan. L.S. Vygotskiy nutqni ijtimoiy-tarixiy faoliyat mahsuli sifatida ko'rib, uning rivojlanishida "yaqin rivojlanish zonasini" tushunchasini kiritgan va maktabgacha ta'limda bolaning potensialini hisobga olishning ahamiyatini ta'kidlagan. Shveytsariyalik psixolog J. Piaje esa bolaning nutqini kognitiv rivojlanishning aksi sifatida ko'rib chiqib, nutq mantiqiy-operatsional tuzilmalarning shakllanishini aks ettirishini ta'kidlagan.

O'zbekistonlik olimlar, jumladan, M. Axmedova, Sh. Toshpo'latova va boshqalar o'z tadqiqotlarida maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirishning milliy-madaniy xususiyatlarini o'rganishga alohida e'tibor qaratishgan. Ular o'zbek tilining o'ziga xos grammatik tuzilishi va tovush tarkibini hisobga olgan holda metodik tavsiyalar ishlab chiqqanlar.

Psixolog olimlar (L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev, D.B. Elkonin) nazariyalariga ko'ra, bolaning nutqi uning faoliyati bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ayniqsa o'yin, muloqot va amaliy harakatlar jarayonida faol rivojlanadi. 6–7 yoshli bolalarda nutqning mazmunan boyishi, grammatik jihatdan takomillashuvi va muloqotga yo'naltirilganligi aynan faoliyatli ta'lim orqali samarali shakllanadi.

Ilmiy manbalar va amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, 6–7 yosh-bu bolaning faol nutqiy rivojlanish davri bo'lib, bunda maxsus pedagogik va logopedik mashqlar katta rol o'ynaydi. Ushbu mashqlar nafaqat fonetik (tovush aytish), balki semantik (mazmun), grammatik (tuzilish) va pragmatik (muloqot maqsadiga erishish) jihatdan ham bola nutqining mukammallashuviga xizmat qiladi. Ayniqsa, nutqni rivojlantirish orqali bolaning o'z fikrini erkin ifoda eta olishi, savollarga javob berish, izoh berish, hikoya tuzish ko'nikmalari shakllanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotni o'tkazishdan maqsad faoliyatli yondashuv asosida maktabgacha 6–7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirish metodikasining samaradorligini ilmiy asoslash va amaliy jihatdan tekshirish. Tadqiqot o'tkazish uchun obyekt sifatida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 6–7 yoshli bolalar bilan olib boriladigan nutqni rivojlantirish jarayoni olindi. Tadqiqotimizning predmeti faoliyatli yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar orqali bolalarda nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirish metodlari va vositalari.

TADQIQOT METODLARI

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- pedagogik kuzatish -bolalarning nutqiy faolligi va muloqot jarayonini tahlil qilish;
- suhbat -bolalarning nutqiy imkoniyatlarini aniqlash va baholash;
- tajriba-sinov ishlari-faoliyatli yondashuv asosida ishlab chiqilgan mashg'ulotlarni amaliyotda sinab ko'rish;
- taqqoslash va tahlil -tajriba oldi va tajriba yakunidagi natijalarni solishtirish;
- diagnostik topshiriqlar-lug'at boyligi, bog'lanishli nutq va grammatik ko'nikmalarni aniqlash.

Faoliyatli yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida bolalar nutqiy rivojlanishning faol subyekti sifatida namoyon bo'ladi. Mashg'ulotlar jarayonida bolalarning shaxsiy tajribasi, qiziqishlari va ehtiyojlari inobatga olinib, ularni nutqiy faoliyatga jalb etuvchi vaziyatlar yaratiladi. Bunda nutq faqatgina muloqot vositasi emas, balki bilish va ijtimoiy moslashuv omiliga aylanadi.

6–7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirishda quyidagi faoliyat turlari samarali hisoblanadi:

- rolli-syujetli o'yinlar orqali dialogik nutqni rivojlantirish;
- ijodiy topshiriqlar yordamida lug'at boyligini kengaytirish;
- muammoli vaziyatlar asosida mustaqil fikrlash va monologik nutqni shakllantirish;
- dramatzatsiya va sahnalashtirish orqali nutqning ifodaliligini oshirish.

Mazkur faoliyatlar bolaning nutqiy faolligini oshiradi, uning erkin muloqotga kirishishiga va o'z fikrini izchil bayon etishiga xizmat qiladi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilari tomonidan nutqni rivojlantirish mashg'ulotlarini tashkil etishda, metodik qo'llanmalar va seminar mashg'ulotlarini ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega.

TAHLIL VA NATIJALAR

6–7 yoshli bolalar nutqiy rivojlanishining asosiy davrida bo'lib, bu jarayonda maxsus mashqlar asosida yondashish zarur va samaralidir. Eksperimental guruhda qo'llanilgan artikulyatsion, leksik va muloqotga asoslangan mashqlar bolaning fonetik talaffuzini, so'z boyligini, fikrni izchil ifodalashini va muloqotga kirishish faolligini oshirdi. Bu esa o'z navbatida, bola tafakkuri, eslab qolish qobiliyati, diqqat markazi va psixologik barqarorligiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, faoliyatli yondashuv asosida olib borilgan metodikalar maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida uyushgan va samarali faoliyatlar o'tkazish orqali bolalar o'z ijodiy potentsialini kashf etishlariga yordam beriladi. Bolalar o'rtasida o'zaro hamkorlikni rivojlantirish, mushak va motor ko'nikmalarini yanada mustahkamlash hamda o'zaro ijtimoiy aloqalarni kuchaytirish tadqiqotning asosiy muvaffaqiyatlaridan biridir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot yakunlari quyidagi asosiy xulosalarni beradi:

1. 6–7 yosh -bolalar nutqining faol rivojlanish davri bo'lib, bu bosqichda nutqni o'stirish mashqlarini qo'llash katta ahamiyatga ega.
2. Maxsus mashqlar bolaning fonetik aniqligini, so'z boyligini, fikrlash doirasini va muloqot madaniyatini rivojlantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi.
3. Nutqni rivojlantirish orqali bola o'z fikrini erkin ifodalash, mustaqil savol berish, izchil javob qaytarish va jamoada ishtirok etish ko'nikmalarini egallaydi.
4. O'yinli, ijodiy va interaktiv mashg'ulotlar orqali amalga oshirilgan nutq mashqlari bolaning psixologik moslashuviga, o'ziga bo'lgan ishonchiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.
5. Nutqiy rivojlanishda pedagog, ota-ona va mutaxassis-logopedlarning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Faoliyatli yondashuv asosida maktabgacha 6–7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirish metodikasini o'rganish natijasida faoliyatli yondashuv bolalarning nutqiy rivojlanishini ta'minlashda samarali pedagogik vosita hisoblanadi, chunki u bolani ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi, o'yin, muloqot va ijodiy faoliyatga asoslangan mashg'ulotlar bolalarda lug'at boyligini oshirish, grammatik jihatdan to'g'ri nutqni shakllantirish hamda bog'lanishli nutqni rivojlantirishga xizmat qiladi, faoliyatli yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarning nutqiy faolligi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, bu esa ularni maktab ta'limiga psixologik va nutqiy jihatdan tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tavsiyalar:

- mashg'ulotlarda faoliyatli yondashuv asosida interfaol metodlardan keng foydalanish;
- bolalarni erkin muloqotga undovchi muhit yaratish;
- nutqni rivojlantirish jarayonini o'yin faoliyati bilan uyg'unlashtirish;
- tarbiyachilarning metodik tayyorgarligini oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Davronova S. A. 6–7 yoshli bolalarda nutqni o'stirish mashqlarining ahamiyati // Ta'limda raqamli texnologiyalarni tadbiq etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari: ilmiy maqolalar to'plami. – 45-to'plam. – 1-qism. – Toshkent, 2025. – Iyul. – B. 42–45.
2. Tadjibayeva D. Maktabgacha yoshdagi bolalarning so'z boyligini rivojlantirish metodikasi // O'zbekiston pedagogik jurnali. – 2020. – № 4(2). – B. 36–40.
3. G'aniyeva M. 6 yoshli bolalarda og'zaki nutq rivojining psixopedagogik asoslari // Ta'lim nazariyasi va amaliyoti. – 2021. – № 2(3). – B. 41–45.
4. Jumayeva M., Toshpo'latova Sh. Bolalar nutqini o'stirish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2010. – 96 b.
5. Axmedova M. Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq madaniyatini shakllantirish. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018. – 145 b.
6. Выготский Л. С. Мышление и речь. – Москва: Лабиринт, 2005. – 352 с.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.